

3. BUICĂ, C., 2004, *Bazele defectologiei*, Bucuresti: Editura Aramis
4. VandenBos, G.R. (Ed.), 2007, *APA Dictionary of Psychology*, disponibil on-line la <https://dictionary.apa.org/dyslexia>
5. Penesetti, D., 2018, *What Is Specific Learning Disorder?*, disponibil on-line la [What Is Specific Learning Disorder? \(psychiatry.org\)](http://www.psychiatry.org/What-Is-Specific-Learning-Disorder?)
6. ORTON, S.T., 2008, *Dr. Orton's Notebook: Strephosymbolia, a "temporal Cross Section" of the Theory of Reading Disabilities as of July 1925*, Academy of Orton-Gillingham Practitioners and Educators

FORMAREA CADRELOR DIDACTICE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI INCLUZIVE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Belibova Silvia,
dr. în șt. pedagogice, IP LT Varnița

Rezumat

Tendențele actuale de schimbare spre o societate centrată pe educația incluzivă impun elaborarea unei politici educaționale funcționale privind formarea inițială și perfecționarea cadrelor didactice flexibile profesional în vederea adaptării permanente, fundamentate de considerente teoretice, argumente praxiologice și strategii inovatoare în epoca contemporană și incluzivă. În articol sunt reflectate aspecte de formare profesională a cadrelor pentru realizarea incluziunii persoanelor cu cerințe educaționale speciale în învățământul general.

Summary

Current trends of change towards a society focused on inclusive education require the development of a functional educational policies relating to the initial and in-service training flexible teaching professional in order to adapt,, substantiated by theoretical considerations, arguments praxeology bases and innovative strategies in contemporary and inclusive. The article reflected aspects of professional training of staff to achieve the inclusion of people with special educational needs in general education.

Programul global de acțiune al ONU privind persoanele cu dizabilități, Rezoluția 37/52 din 3 decembrie 1982, prevăd ca cei care lucrează în domeniul acordării serviciilor pentru copii /tineri cu dizabilități trebuie să fie pregătiți să înțeleagă motivele și importanța încurajării și susținerii participării depline a persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora în luarea deciziilor privind îngrijirea, tratamentul, recuperarea și planurile de viață și de muncă.

Experiența școlilor cu practică incluzivă a demonstrat că introducerea unui sistem eficient de educație incluzivă ar trebui să prevadă pregătirea unui număr suficient de cadre didactice care să poată îndeplini atât sarcinile pentru o școală obișnuită, cât și cerințele speciale ale elevilor cu dizabilități integrați în această instituție. Pentru a atinge acest obiectiv, este necesară crearea unor catedre speciale care să pregătească psihopedagogi capabili să lucreze într-o școală incluzivă, oferind sprijinul profesional necesar profesorilor cu pregătire generală și familiilor de elevi integrați. Pe lângă formarea psihopedagogilor, ar trebui depus un efort multilateral pentru a forma alte categorii de profesioniști, precum cadre didactice de sprijin, terapeuți ocupaționali, fără de care este dificil să ne imaginăm funcționarea unei instituții incluzive. În plus, personalul din școlile speciale are nevoie de o recalificare serioasă pentru a oferi sprijin profesorilor unei instituții

integrate, într-o astfel de instituție ar fi bine să fie angajați psihologi cu pregătire specială pentru o „școală parentală”, unde atât părinții elevilor cu dizabilități, cât și cei ai copiilor sănătoși să fie ajutați să se adapteze la noile condiții, evitând astfel conflictele, respingerea reciprocă și tensiunea.

Dezvoltarea unui cadru de reglementare ca prim pas în implementarea principiilor educației incluzive în Republica Moldova vizează, în general, două grupuri principale de probleme - cele legate de respectarea drepturilor omului și problemele legate de reforma instituțiilor de învățământ în scopul creării condițiilor pentru integrarea educațională a persoanelor cu dizabilități. La momentul actual, putem afirma că în ultimii ani a fost posibilă crearea unui cadru legislativ-normativ pentru educația incluzivă, care în practică permite dezvoltarea educației în această direcție. Vorbim despre un set de acte oficiale fundamentale care reflectă politica de stat în acest domeniu:

- Strategia națională „Educație pentru toți” (HG nr. 410 din 04.12.2003);
- Hotărârea Guvernului nr. 1224 din 09.11.2004 cu privire la organizarea formării profesionale continue;
- Legea nr. 142-XVI privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialiștilor pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I (07.07.2005);
- Circulara Ministerului Educației, Tineretului și Sportului nr. 0713-468 „Cu privire la modulul de formare a profesorilor” (17.08.2005);
- Hotărârea Guvernului nr. 1455 din 24.12.2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II;
- Ordinul Ministerului Educației nr. 455 „Cu privire la Planul-cadru pentru studii universitare” (03.06.2010);
- Legea nr. 166 „Cu privire la ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite despre drepturile persoanelor cu dizabilități” (09.07.2010);
- Ordinul Ministerului Educației nr. 726 „Cu privire la Regulamentul de organizare a studiilor de învățământ superior în baza Sistemului Național de Credite de Studiu” (20.09.2010);
- Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011 - 2020 (HG nr. 523 din 15.07.2011);
- Ordinul Ministerului Educației nr. 125 din 07.03.2012 „Cu privire la includerea cursului de Educație incluzivă în componența modulului psihopedagogic ca standard de stat în formarea inițială a cadrelor didactice”;
- Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17.07.2014;
- Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația - 2020”;

- Ordinul Ministrului Educației nr. 739 din 08.05.2016 „Cu privire la rezultatele evaluării implementării cursului obligatoriu Educație incluzivă în formarea inițială a cadrelor didactice la nivel universitar”.

Republica Moldova are un sistem eficient de formare profesională inițială și continuă a cadrelor pentru educația specială și integrată, prin urmare, formarea/recalificarea lor ulterioară pentru integrarea educației speciale în învățământul general nu ar trebui să creeze probleme care nu ar putea fi rezolvate. Această realitate este, de asemenea, o condiție obligatorie, conform Declarației de la Salamanca (1994), pentru asigurarea educației incluzivă de către un personal experimentat pentru ambele tipuri de educație, specială și generală.

Programul pentru dezvoltarea educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020 constituie un angajament clar al autorităților naționale de a adera la politica internațională, creând o bază conceptuală și metodologică pentru reformarea și adaptarea continuă a sistemului de învățământ la diversitatea copiilor.

Până în 2011, în cadrul disciplinelor „Psihologie”, „Pedagogie” și cursurilor opționale din cadrul modulului psihopedagogic, aspectele educației incluzive erau examinate în mod indirect.

În scopul implementării principiilor calității în formarea inițială în universități și colegii a specialiștilor din domeniul educației incluzive, a apărut necesitatea dezvoltării unui standard minim de formare inițială, centrat pe elev, bazat pe obiective și abilități educaționale; creării unui grup de experți în educația incluzivă; dezvoltării de către grupul de experți a modulului „Educație incluzivă”; oferirii modulului dat instituțiilor care oferă formare inițială cadrelor didactice.

Schimbările au început în 2012, în legătură cu ordinul Ministerului Educației nr. 125 din 7 martie 2012, care obligă toate instituțiile de învățământ superior, care pregătesc profesori, să introducă disciplina „Educație incluzivă”. Astfel, începând cu 1 septembrie 2012, cursul Educație incluzivă se realizează în cadrul pregătirii inițiale a tuturor studenților din domeniul Educație, formării cadrelor didactice din domeniul general de studiu Științe pedagogice, precum și a studenților de la alte specialități, care studiază modulul psihopedagogic. La nivelul învățământului secundar de specialitate, în colegiile pedagogice, cursul „Educație incluzivă” a fost inclus cu statut obligatoriu în planurile de învățământ pentru specialitățile pedagogice din anul IV de studiu.

Obiectivele implementării cursului „Educație incluzivă” în instituțiile de învățământ superior vizează pregătirea teoretică, metodologică și practică a absolvenților diferitelor specialități cu nuanțe didactice, pentru a transpune efectiv filosofia normalizării și a conceptelor integraționiste și a efectua cercetări - o acțiune care vizează optimizarea calității vieții persoanelor cu nevoi educaționale speciale.

Misiunea principală a cursului „Educație incluzivă”, implementarea sa în mediul academic, constă în formarea specialiștilor la cele mai înalte standarde cerute de sistemul educației incluzive, care se dezvoltă rapid în Republica Moldova.

Necesitatea dezvoltării și implementării cursului a fost justificată și de situația reală din acest domeniu în Republica Moldova, și anume: programele de formare pentru viitorii profesori nu ofereau pregătirea acestora pentru activitatea într-o instituție de învățământ integrată, în timp ce cadrele psihopedagogice continuau să fie pregătite pentru activarea doar în instituțiile speciale, și nu în cele generale.

Pregătirea profesională continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive se realizează pe baza unui modul psihopedagogic, implementat în toate instituțiile de educație profesională continuă. Există, de asemenea, un curs de educație incluzivă conceput pentru diferiți beneficiari: profesori și manageri, cadre didactice de sprijin, psihologi școlari, membri ai comisiilor multidisciplinare, specialiști din centrele de resurse pentru educație incluzivă.

Implementarea politicii de stat în domeniul integrării sociale și educaționale a persoanelor cu dizabilități are loc prin diferite strategii, programe, proiecte.

Un exemplu excelent în acest sens îl reprezintă Programul de educație continuă pentru specialiștii din sistemul educațional din cadrul proiectului „Transformarea sistemului de îngrijire a copilului în comunitate și promovarea educației incluzive”, inițiat în 2014 și promovat la nivelul Ministerului Educației, Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică și Institutului de Științe ale Educației.

Structura programului de învățare continuă în domeniul educației incluzive:

Categorii de beneficiari: responsabili de departamentele de educație raionale/municipale, specialiști ai serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică, directori de școli și instituții preșcolare, profesori, cadre didactice de sprijin, psihologi școlari.

Curriculumul învățării pe tot parcursul vieții în ceea ce privește conținutul modulelor vizează: Cadrul conceptual și legislativ pentru dezvoltarea educației incluzive; Managementul educației incluzive; Particularități ale dezvoltării copilului; Cerințe educaționale speciale; Evaluarea dezvoltării copilului; Suportul educațional; Abordare individuală în contextul educației incluzive; Tehnologii de învățare incluzive; Particularitățile asistenței copilului; Asistență metodologică în contextul educației incluzive; Dezvoltarea de parteneriate în procesul de promovare a educației incluzive.

Curriculum-ul prevede un program de instruire de 150 de ore (teorie - 96 ore; activitate practică - 54 ore; număr de credite - 20).

Astfel, formarea în domeniul educației incluzive în Republica Moldova include:

Ciclul I - învățământ licențiat, specialități cu profil pedagogic (din 2012 a fost introdus modulul „Educație incluzivă”) - în 13 universități.

Ciclul I - învățământ licențiat, psihologie și psihopedagogie specială, Universitatea Pedagogică de Stat ”I. Creangă”, Facultatea de Psihologie și Psihopedagogie specială - specialitatea este psihopedagogie specială.

Masterat - Educație integrată; logopedie și terapie pentru persoanele cu nevoi educaționale speciale, la 6 universități și la Institutul de Științe ale Educației.

Doctorat - pedagogie specială, psihopedagogie specială.

Educație continuă în domeniul educației incluzive, logopediei, terapiei ocupaționale, la 6 universități, Institutul de Științe ale Educației și Institutul de Formare Continuă.

Recalificare în domeniul psihopedagogiei speciale și logopediei, Universitatea Pedagogică de Stat ”I. Creangă”.

Un rol special în formarea cadrelor în domeniul educației incluzive este atribuit Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică. Așadar, în perioada 2014-2016, acesta, cu sprijinul UNICEF, a organizat un șir de seminare de instruire pentru specialiști ai Serviciilor de Asistență Psihopedagogică, directori de școli și profesori.

Organizațiile neguvernamentale joacă un rol deosebit de important în formarea profesională a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive: AO "Lumos", AO "Parteneriat pentru fiecare copil", AO "Keystone Moldova"; Asociația „Femeie și copil, protecție și sprijin”; Programul educațional „Step by Step”; Centrul Educațional „Pro Didactica”, care au organizat instruirii pentru diferiți beneficiari în scopul oferirii educației de calitate tuturor copiilor.

Anul universitar 2017-2018 a început cu o noutate pentru studenții facultăților cu profil pedagogic din țară. Cursul „Educație incluzivă”, modulul de bază al educației primare în acest domeniu, a fost retipărit și este disponibil într-un format actualizat în conformitate cu standardele naționale și tendințele internaționale privind incluziunea școlară a copiilor. Necesitatea actualizării blocului de curs a apărut ca urmare a evaluării implementării cursului, implementată în 2016, determinată, în același timp, de ultimele realizări în domeniul educației incluzive și de importanța furnizării de cercetări de calitate pentru generațiile viitoare de profesori.

Actuala redactare a cursului, după revizuire și adăugire, constă din cinci capitole, care tratează cadrul conceptual și legislativ pentru dezvoltarea educației incluzive, gestionarea educației incluzive, rolurile și responsabilitățile structurilor, serviciile de sprijin educațional și aspectele teoretice și practice ale educației copiilor cu nevoi educaționale speciale.

La finalizarea cursului, studenții vor putea înțelege nevoile educaționale speciale ale copiilor, începând cu o cunoaștere a particularităților de dezvoltare ale acestora. Potențialii profesori vor avea abilitățile de a adapta procesul de învățare la nevoile copiilor cu nevoi educaționale speciale,

de a realiza programe individuale pentru elevii cu dificultăți de învățare, de a face modificări ale programelor de învățământ și alte adaptări pentru a facilita predarea și învățarea.

Structura și conținutul curriculumului educației incluzive au fost actualizate într-o manieră participativă, coordonată de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Echipa de autori a cursului este formată din experți în educația incluzivă care lucrează în cadrul ministerului relevant, universităților din Chișinău și Bălți, instituțiilor de învățământ cu practică incluzivă din raionul Ialoveni și organizației internaționale neguvernamentale Lumos.

În perspectivă, ca rezultat al muncii independente și axării pe autorealizare, prin activitatea profesională, competența va fi transformată în profesionalism, ce constituie o abilitate ridicată, caracterizează o profundă stăpânire a unei specialități și se exprimă în capacitatea de a utiliza în mod creativ informațiile dobândite în procesul de învățare. Doar autoeducarea și autodezvoltarea personalității pot asigura această tranziție. O instituție de învățământ poate și ar trebui să formeze cunoștințele și abilitățile de bază, să cultive și să dezvolte abilități de muncă independentă, care vor deveni fundamentul pentru aprofundarea în continuare în teoria și practica educării persoanelor cu nevoi educaționale speciale.

Bibliografie:

1. BUCUN N., BOLBOCEANU A., ș.a. Curriculum de formare continuă în domeniul educației incluzive. Chișinău, 2014.
2. GHERGUȚ A., NEAMȚU C. Psihopedagogie specială. Ghid practic pentru învățământul deschis la distanță. București: POLIROM, 2000.
3. Incluziunea educațională și socială a tinerilor cu dizabilități în învățământul superior. Ghid științifico-metodologic. Coordonator științific: Racu A. Chișinău: Pontos, 2016.
4. RACU A. Strategii tradiționale și moderne în psihopedagogia școlii incluzive. Chișinău: Î.S.F.E.-P. ”Tipografia Centrală, 2016.
5. RACU A., DANII A., TINTIUC T. (2012) Parteneriate pentru dezvoltarea educației incluzive. Program de formare continuă în domeniul educației incluzive. Chișinău, 2012.
6. RACU A., POPOVICI D., RACU S., DANII A. (2014) Psihopedagogia integrării. Chișinău: Î.S.F.E.-P. ”Tipografia Centrală, 2014.
7. Rețeaua de Informare despre educație în Comunitatea Europeană. Formarea continuă a cadrelor didactice în Uniunea Europeană și statele AELS/SEE. București: Editura Alternative, 1997.